

**UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI” CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE LITERE
ȘCOALA DOCTORALĂ DE HUNGAROLOGIE**

ÎNȚELEGEREA METONIMIEI

**Investigații teoretice, experimentale și
pe bază de corpus în cercetarea metonimiei**

TEZĂ DE DOCTORAT

REZUMAT

Conducător de doctorat:

Prof. univ. dr. habil. BENŐ ATTILA

Doctorand:

BENCZE ILDIKÓ

Cluj-Napoca
2025

CUPRINS

PREFAȚĂ.....	1
INTRODUCERE.....	3
1. Obiectul și scopul lucrării	3
2. Structura lucrării	5
1. PERSPECTIVE TRADIȚIONALE ȘI COGNITIVE ÎN STUDIUL METONIMIEI...8	
1.1. Introducere	8
1.2. Metonimia în perspectiva tradițională	10
1.2.1. Metonimia ca mijloc lingvistic	10
1.2.2. Metonimia ca transfer de nume bazat pe contiguitate.....	11
1.2.3. Metonimia ca elipsă în propoziție	16
1.2.4. Interpretarea metonimiei de către Bálint Csűry	17
1.3. Metonimia în lingvistica cognitivă	20
1.3.1. Teoria ICM a lui George Lakoff	23
1.3.2. Interpretarea metonimiei de către Zoltán Kövecses și Günter Radden	25
1.3.2.1. Tipuri de modele cognitive idealizate	26
1.3.2.2. Factori implicați în selecția entităților-vehicul.....	28
1.3.3. Alte teorii cognitive despre metonimie	29
1.3.3.1. Metonimia ca relație conceptuală intra-domenială	30
1.3.3.2. Metonimia ca construct de saliență.....	32
1.3.3.2.1. Zone active	35
1.3.3.2.2. Fațete.....	35
1.3.3.3. Referențialitate și incompatibilitate semantică	37
1.3.3.4. Coactivare și implicare	39
1.4. Tipurile de metonimie	42
1.4.1. Clasificare bazată pe relații și entități	42
1.4.2. Clasificare bazată pe funcții	44
1.4.3. Clasificare bazată pe conținut	46
1.5. Comportamente de origine biologică, limbajul copiilor, cazuri patologice	48
1.6. Concluzii.....	50
2. NATURA LINGVISTICĂ A METONIMIEI	52
2.1. Introducere	52
2.2. Metonimia logică	54

2.2.1. Cunoștințele despre lume și metonimia	55
2.2.2. Ambiguitatea verbală și nominală	56
2.2.3. Teoria lexiconului generativ	56
2.2.4. O propunere alternativă pentru interpretarea metonimiei logice	59
2.3. Transferul predicativ și de sens la Nunberg.....	63
2.3.1. Mecanismul transferului	64
2.3.2. Condițiile transferului de sens	66
2.3.3. Transfer de sens în cazul substantivelor comune	68
2.3.4. Transfer bidirecțional al proprietăților	71
2.3.5. Probleme legate de teoria lui Nunberg.....	72
2.4. Relația dintre metonimie și polisemie	75
2.4.1. Conceptul de polisemie sistematică.....	75
2.4.2. Probleme legate de polisemia sistematică	77
3. METONIMIA CA PROCES ÎN ACTIVITATEA DISCURSIVĂ	80
3.1. Metonimia ca elipsă.....	80
3.1.1. Interpretarea metonimiei de către Sándor Szilágyi N.	80
3.1.1.1. Conceptul de atribut lingvistic	80
3.1.1.2. Metonimia ca regulă de ștergere	84
3.1.1.3. Ștergere sau elipsă?.....	86
3.1.2. Teoria lui Beatrice Warren și metonimia referențială	87
3.1.3. Abordarea semantică conceptuală a lui Ray Jackendoff	88
3.2. Pragmatica metonimiei	89
3.2.1. Teoria pragmatică a lui Grice	91
3.2.2. Abordările neo-griceene și teoria relevanței post-griceene.....	92
3.2.3. Metonimia în lumina teoriilor pragmatice.....	95
3.3. Metonimia ca proces în activitatea discursivă	97
3.3.1. Configurația și nivelul configurațional	100
3.3.2. Metonimia ca „scurtcircuitare configurațională” bazată pe relații de contiguitate	107
3.4. Concluzii.....	116
4. FACTORII CARE INFLUENȚEAZĂ PROCESAREA METONIMIEI REFERENȚIALE. REZULTATE EXPERIMENTALE PSIHOLINGVISTICE	118
4.1. Introducere	118
4.2. Rezultate experimentale psiholingvistice în studiul metonimiei.....	118

4.2.1. Procesarea tipurilor cunoscute sau convenționale de metonimie	118
4.2.2. Procesarea tipurilor de metonimie inovatoare (ad-hoc)	121
4.3. Alți factori care influențează procesarea metonimiilor referențiale: rezultate proprii.....	125
4.3.1. Experimentul I: Înțelegerea propozițiilor ce conțin relații metonimice de LOC–INSTITUȚIE–OAMENI	127
4.3.1.1. Metodă	127
4.3.1.1.1. Procedură de citire auto-reglată.....	128
4.3.1.1.2. Rezultate.....	128
4.3.1.1.3. Interpretare	130
4.3.2. Experimentul II: Înțelegerea relațiilor metonimice LOC–INSTITUȚIE–OAMENI utilizând particula <i>întregul/tot/jumătatea</i>	134
4.3.2.1. Metodă	135
4.3.2.1.1. Rezultate și interpretare.....	136
4.4. Interpretare generală	138
4.4.1. Importanța tiparelor lingvistice	138
4.4.2. Procesul înțelegerii	139
4.5. Concluzii.....	143
5. ROLUL INTENȚIEI LOCUTORULUI.....	145
5.1. Introducere	145
5.2. Studii bazate pe corpus al utilizării metonimiei.....	145
5.2.1. Colectarea materialului.....	146
5.2.1.1. Identificarea tipului de metonimie OBIECT–OM.....	146
5.2.1.2. Identificarea corpusului	147
5.2.2. Analiză.....	149
5.2.2.1. Tipul de metonimie OBIECT–OM în titlurile site-urilor de știri de pe internet.....	149
5.2.2.2. Tipul de metonimie OBIECT–OM în romane	155
5.3. Clasificarea bazată pe intenția locutorului și conceptul de metonimie focală.....	160
5.3.1. Distincția între metonimia referențială și focală	161
5.3.2. Înțelegerea metonimiei referențiale și focale – rezultatele unui experiment pilot	165
5.3.2.1. Experimentul III: Înțelegerea metonimiei referențiale și focale în cazul relației metonimice OBIECT–OM	166
5.3.2.1.1. Metodă	166
5.3.2.1.2. Rezultate.....	167
5.3.2.1.3. Interpretare	169

5.3.2.2. Experimentul IV: Accesibilizarea intenției locutorului prin anticiparea „strategiei metonimice”	170
5.3.2.2.1. Metodă și ipoteză	170
5.3.2.2.2. Rezultate	171
5.3.2.2.3. Interpretare	173
5.4. Metonimia ca joc comportamental	175
5.5. Concluzii	181
6. CONCLUZII ȘI CONSIDERAȚII FINALE	184
BIBLIOGRAFIE	189
ANEXE	200
Anexa I. Clasificarea metonimiei după Bálint Csűry (Csűry 1929: 6–43)	200
Anexa II. Clasificarea metonimiei după Zoltán Kövecses și Günter Radden (Kövecses–Radden 1998: 48–59)	204
Anexa III. Propoziții utilizate în experimentul I privind înțelegerea metonimiei LOC–INSTITUȚIE– PERSOANE	207
Anexa IV. Propoziții utilizate în experimentul II privind înțelegerea metonimiei LOC– INSTITUȚIE–PERSOANE	212
Anexa V. Exemple din titlurile portalurilor de știri	215
Anexa VI. Exemple din romane	233
Anexa VII. Propoziții utilizate în experimentul III privind înțelegerea metonimiei referențiale și focale	246
Anexa VIII. Propoziții utilizate în experimentul IV privind înțelegerea metonimiei referențiale și focale	248

INTRODUCERE

În romanul *1984* al lui George Orwell, conceptul de bază al limbii numită „nouvorbă” (Newspeak) constă în crearea unui sistem de comunicare în care există doar cuvintele strict necesare, fiecare având o semnificație cât mai precisă, adică cât mai restrânsă. Limbile naturale abundă în cuvinte polisemantice și cu sens figurat, ceea ce reflectă un mod de gândire periculos de flexibil și creativ. Posibilitatea de a crea o limbă precum „nouvorba” ridică nu doar problema influenței limbii asupra modului nostru de gândire, ci și întrebări despre natura semnificației lingvistice, despre reprezentarea mentală a lumii și, implicit, despre comportamentul uman.

Unul dintre cele mai populare curente actuale în lingvistică, lingvistica cognitivă, caută răspunsuri tocmai la aceste întrebări. Așa cum sugerează și termenul de origine latină **cognitio** ('cunoaștere'), lingvistica cognitivă, ca parte a științelor cognitive, nu studiază limbajul ca pe un sistem de semne existent undeva în lumea exterioară, ci îl consideră un sistem mental strâns legat de întregul nostru aparat cognitiv. Potrivit cognitiviștilor, imaginea noastră despre lume este organizată în anumite structuri cognitive, numite **modele cognitive idealizate**, care ne permit să categorizăm obiecte, fenomene și evenimente, și să folosim relațiile dintre acestea pentru a înțelege lumea din jurul nostru. Această categorizare conceptuală influențează și categorizarea lingvistică, iar cercetătorii din acest domeniu au ajuns la concluzia că figurile de stil precum metafora și metonimia nu sunt doar produse ale imaginației poetice sau simple ornamente retorice, așa cum s-a crezut mult timp, ci procese fundamentale ale cunoașterii, gândirii și, implicit, ale acțiunii. Această reevaluare a fost inițiată de lucrarea lui **George Lakoff și Mark Johnson**, *Metaphors we live by*, publicată în 1980.

Astfel, conceptul de **metaforă** a căpătat o nouă interpretare și a devenit unul dintre cele mai importante domenii de cercetare în lingvistica cognitivă. Spre deosebire de metaforă, **metonimia** a fost mult timp în afara interesului științific. Majoritatea cercetătorilor au considerat studiul metaforei mai interesant și mai relevant decât cel al oricărui alt trop. Totuși, această atitudine s-a schimbat semnificativ în ultimele decenii. Astăzi, unii lingviști cognitivi consideră că **rolul metonimiei în limbaj și gândire este la fel de important ca cel al metaforei**. Studiarea acestui fenomen nu oferă doar o mai bună înțelegere a naturii limbajului, ci și a proceselor conceptuale și cognitive care stau la baza discursului.

În utilizarea cotidiană a limbii, vorbitorii adulți aproape că nu observă atunci când folosesc sau aud expresii metonimice: aceștia înțeleg fără dificultate propoziții care, interpretate literal, ar fi lipsite de sens. De exemplu, propozițiile *Citesc **Creangă**, **Mașina** a frânat în fața casei, **Autobuzele** sunt în grevă* sau *America a atacat **Irakul*** sunt ușor de interpretat, iar doar în glumă am putea reacționa, întrebându-ne la afirmația *Autobuzele sunt în grevă*: „Și ce părere au șoferii despre asta?”

Spre deosebire de adulți, copiii întâmpină adesea dificultăți în interpretarea corectă a metonimiilor. **Brigitte Nerlich** menționează într-un studiu că, atunci când fiul ei de patru ani și jumătate s-a întors de la grădiniță cu cutia de gustare goală, ea a exclamat cu entuziasm: „*Uau, ai mâncat **toată cutia!***”, iar copilul a început să râdă și a corectat-o pe mama sa: „*Ai spus greșit, mami! Trebuia să spui: ai mâncat tot ce era în cutie!*” (Nerlich–Clarke–Todd 1999, p. 375). Am și eu un exemplu similar din grădiniță: copiii mei de 4-5 ani se amuzau de faptul că o fetiță de trei ani obișnuia să spună: *Îmi curge **năsucul!*** (magh. *Folyik a **nózim!***) La început, am crezut că li se pare amuzant diminutivul (magh. *nózi*), dar mai târziu am realizat că ce li se părea comic era ideea că „năsucul curge” (ca un pârau). Studiul lui Nerlich arată, de asemenea, că în jurul vârstei de patru ani, copiii încep să utilizeze creativ metonimiile, probabil pentru a se exprima mai rapid.

Ce ne permite, totuși, să înțelegem aceste enunțuri care, la prima vedere, pot părea lipsite de sens? În ansamblu: **ce este metonimia?**

Titlul lucrării mele capătă astfel un dublu sens: pe de o parte, își propune o mai bună înțelegere a metonimiei ca proces cognitiv și/sau lingvistic, iar pe de altă parte, analizează modul în care expresiile metonimice sunt interpretate și procesate de către auditori.

În lucrare, voi discuta separat explicațiile teoretice, inclusiv interpretarea metonimiei pe baza conceptelor propuse de lingviștii cognitivi, abordările lingvistice din cadrul semanticii lexicale, precum și rezultatele experimentelor psiholingvistice și ale studiilor de corpus. Datele obținute sugerează că **metonimia este un fenomen mult mai complex** decât ar putea fi descris printr-un singur principiu cognitiv, iar procesul de înțelegere a acesteia implică numeroase componente.

Ipoteza lucrării este că diferitele abordări teoretice evidențiază aspecte distincte ale procesului metonimic, toate fiind esențiale în interpretarea și procesarea expresiilor metonimice. Scopul este de a organiza aceste perspective într-un **model coerent**, care să explice nu doar natura metonimiei, ci și activitatea discursivă în ansamblu. Pentru aceasta, sunt necesare nu doar analize

teoretice, ci și experimente psiholingvistice și studii de corpus, deoarece analiza în timp real a înțelegerii și utilizarea exemplelor metonimice reale oferă **informații mult mai valoroase despre natura metonimiei** decât speculațiile teoretice bazate pe exemple artificiale.

CAPITOLUL 1 explorează câteva **aspecte ale perspectivei tradiționale și cognitive** asupra cercetării metonimiei, oferind o viziune asupra modului în care, în ultimele decenii, metonimia a evoluat de la a fi considerată doar un „instrument retoric/lingvistic” la un proces conceptual, chiar o operațiune cognitivă, care contribuie semnificativ la formarea modelului nostru mental despre lume. Capitolul tratează din punct de vedere istoric schimbările în cercetarea metonimiei și abordează principalele aspecte care au fost în centrul atenției în cadrul uneia sau alteia dintre abordări.

În viziunea tradițională, metonimia era încă privită ca un **ornament lingvistic**, trop, punându-se accent pe clasificarea acesteia pe baza relațiilor conceptuale, iar abordarea ei ca „înlocuire a unui nume cu altul” era acceptată pe scară largă. Totuși, au existat interpretări care puneau la îndoială faptul că metonimia presupune cu adevărat un transfer de sens. De exemplu, în literatura de specialitate maghiară, Aladár Zlinszky consideră expresiile metonimice ca fiind **scurtări în propoziție** sau aderențe (Zlinszky 1961), iar Bálint Csűry definește fenomenul ca o „**asociere între imagini mentale bazată pe contiguitate**” (Csűry 1929), unde întrebarea principală este de ce este posibilă o anumită legătură între elementele expresiilor metonimice. Explicația constă în faptul că imaginile mentale care exprimă și cele exprimate de acestea aparțin aceleași „complexe mentale” și, prin urmare, se manifestă simultan sau succesiv în experiența noastră. Această abordare seamănă deja foarte mult cu viziunea lingvisticii cognitive, deoarece aceasta se concentrează mai puțin pe limbaj și mai mult pe aspectele conceptuale. În perspectiva cognitivă, „**metonimia este un proces cognitiv în care o entitate conceptuală, vehiculul, face accesibilă mental o altă entitate conceptuală (entitatea-țintă) în același domeniu sau model cognitiv idealizat**” (Kövecses 2005: 149).

Când folosim un cuvânt într-un mod metonimic, acesta – ca entitate-vehicul – face mental accesibilă cealaltă parte a relației, entitatea-țintă. Cu alte cuvinte, relația metonimică relevantă este activată în mintea noastră, permițându-ne să ajungem la sensul intenționat. De exemplu, în propoziția *Maria citește **Creangă***, cuvântul *Creangă* servește ca entitate-vehicul pentru sensul

intenționat de ”carte/roman/operă scrisă de Creangă” iar acest lucru este posibil, pentru că avem un model mental despre autori care include nu doar identitatea lor, ci și multe alte lucruri pe care le știm despre aceștia (precum faptul că au scris romane). Astfel, aceste entități pot înlocui sau substitui una pe cealaltă. Termenii „substituție” și „schimbare” sunt folosiți aici pentru simplificare, deoarece procesul este mai complex decât o simplă substituție. Când folosim expresii metonimice – așa cum subliniază Radden și Kövecses (1999) – atât entitatea-vehicul, cât și entitatea-țintă sunt prezente conceptual simultan, doar că, în situația dată, una dintre ele este mai proeminentă (salientă) din motive cognitive sau comunicative și, ca atare, poate servi ca vehicul sau, folosind terminologia lui Langacker, ca „punct de referință” pentru a ajunge la entitatea-țintă (Langacker, 1993, 2009; vezi și Panther-Thornburg, 2007).

Conform teoriilor cognitive, funcția principală a metonimiei este **referențialitatea**, iar una dintre trăsăturile sale cheie este **implicititatea**. Totuși, analiza „metonimiilor dublu adevărate” a arătat că implicititatea poate fi interpretată în moduri diferite, iar pe lângă referință, alte intenții ale locutorului, precum direcționarea atenției sau **focalizarea**, pot motiva utilizarea metonimiei (vezi și Tolcsvai Nagy 2017b: 262–263).

Acest capitol este completat de Anexele I și II, care conțin posibile clasificări ale diferitelor tipuri de metonimii.

CAPITOLUL 2 tratează **aspectele lingvistice** ale metonimiei, având în vedere faptul că o parte din literatura de specialitate consideră că înainte de a trage concluzii ample cu privire la natura conceptuală a metonimiei, ar trebui să examinăm mai detaliat natura lingvistică a acesteia. În acest capitol, analizăm în principal caracteristicile lingvistice ale **metonimiei logice**, precum și fenomenele de **transfer de semnificație** și transfer de predicat, conform lui Nunberg, și facem o scurtă referire la relația dintre metonimie și polisemia sistematică. Focalizarea cercetării în acest punct se va restrânge la **metonimii substantivale**, iar în capitolele următoare voi discuta doar acele expresii care sunt structuri substantivale (NP) (cu alte cuvinte: expresii metonimice în care obiectul intermediar este un OBIECT).

Analizând metonimiile logice, ajung la concluzia că nu este suficient să luăm în considerare doar structura de qualia a cuvintelor pentru interpretarea afirmațiilor. Pentru ca locutorul să își poată exprima gândurile într-o formă anume, acesta trebuie să fie conștient de „cunoștințele” auditorului referitoare la acest aspect, iar auditorul se așteaptă ca locutorul să formuleze gândurile

ținând cont de acest lucru. Această colaborare reciprocă presupune o „cunoaștere comună” pe care o dețin atât locutorul, cât și auditorul. Astfel, pentru înțelegerea expresiilor metonimice, nu este suficientă doar structura semantică, ci este necesară și cunoașterea informațiilor pragmatice, iar chiar **factori ritmici-tipologici**, cum ar fi numărul de silabe, pot influența natura unei expresii metonimice.

Un merit al teoriei lui Nunberg (1995) constă și în faptul că subliniază dependența valabilității enunțurilor de contextul de vorbire în exemplele explicate prin transfer de semnificație, de aceea, propoziții precum *Sandvișul cu șuncă cere nota de plată* sunt denumite metonimii „ocasionale” și sunt diferențiate de exemplele ale căror utilizare nu depinde în mare măsură de context, întrucât prin utilizarea frecventă au fost convenționalizate (de exemplu: *În acest muzeu sunt expuse trei Van Gogh-uri*).

La sfârșitul capitolului, ajung la concluzia că este mult mai natural să interpretăm metonimia nu doar ca o operațiune mentală bazată pe relații conceptuale, ci mai degrabă ca o procedură sau **strategie bazată pe o formă de abreviere**. Din acest punct de vedere, de exemplu, în propozițiile de tipul *În weekend am citit Creangă*, nu vorbim despre polisemie sistematică, ci – pe urmele lui Jackendoff (2002) – mai degrabă despre o „regulă” productivă, iar în acest caz, regula este ceea ce este stocat în lexiconul nostru mental, nu sensul „carte” al cuvântului metonimic *Creangă*.

CAPITOLUL 3 se concentrează pe studiul metonimiei ca **proces eliptic**, apropiindu-ne astfel de întrebarea principală, adică de procesul de creare și înțelegere a expresiilor metonimice. De la regula semantică-gramaticală de ștergere până la elipsa care are loc în structura sintactică a metonimiei referențiale, ajungem la omiterea semantică-conceptuală. Deoarece aceste aspecte sugerează că, în înțelegerea fenomenului metonimic, nu putem ignora factorii pragmatici, discutăm aici și despre pragmatica metonimiei.

Partea următoare a capitolului conține unul dintre punctele esențiale ale lucrării: descrierea metonimiei ca **strategie de „scurtcircuitare configurațională”** în activitatea discursivă.

Ideea de **configurație** provine din Szilágyi (2016): discutând câteva întrebări (îngrijorătoare) legate de cuvintele compuse în limba maghiară, autorul respinge principiile gramaticii bazate pe reguli formale și ajunge la concluzia că natura particulară a cuvintelor compuse poate fi înțeleasă doar atunci dacă în mintea utilizatorilor limbii nu imaginăm reguli, ci

o rețea neuronală complexă, care are următoarele caracteristici: este de principiu analogică (nu digitală și nu bazată pe reguli); este alcătuită din noduri și relațiile dintre acestea; aceste noduri au intensități care sunt continue; structura rețelei este modelată de modelele de intrare; anumite noduri și relații sunt activate în funcție de context, iar fiecare activare sau schimbare a intensității reprezintă o nouă stare a rețelei; fiecare stare are un rezultat diferit. Pornind de la aceasta, putem spune că, în timpul activității de vorbire, în mintea locutorului se conturează un fel de schelet al conținutului mental (configurația imagistică), care, în procesul de transformare în mesaj verbal, se dezvoltă și se modelează sub influența caracteristicilor lingvistice. Tocmai din acest motiv, presupunem că în formarea mesajului oral există un nivel sau o fază care poate fi distinctă de nivelul mental, dar nu poate fi redusă la niciunul dintre nivelurile lingvistice: acest nivel îl voi numi **nivelul configurațional**. La acest nivel, conținuturile mentale care există în mintea noastră trebuie organizate într-un mesaj – **conținut intenționat** – și, apoi, într-o formă verbală – **conținut de exprimat** –, înainte de a le exprima efectiv.

Conținutul intenționat și conținutul de exprimat nu sunt identice. În procesul de organizare a conținutului mental (sau, folosind termenul lui Bálint Csűry: a complexului de imagini mentale), într-un conținut intenționat multe dintre relațiile dintre imagini mentale sunt eliminate, rămânând doar elementele necesare mesajului, care nu sunt încă aranjate într-o succesiune liniară, ci sunt prezentate sub formă de rețea, formând astfel o configurație. Când acest conținut se transformă într-o formă care trebuie spusă (conținut de exprimat), chiar și din această configurație se elimină sau se modifică multe lucruri care nu sunt necesare a fi spuse în contextul situației de vorbire sau care trebuie spuse diferit, având în vedere contextul anterior. **Astfel, nivelul configurațional este, în acest sens, nivelul în care se organizează conținutul de exprimat: acel conținut mental care există în mintea mea într-un anumit moment, pe care doresc să-l împărtășesc cu un alt om printr-o anumită limbă și, în acest sens, încerc să-l formez într-o formă care să corespundă intenției mele de comunicare și cunoștințelor partenerului de vorbire.**

Prin urmare, nivelul configurațional are cel puțin trei straturi:

1. Stratul conținutului mental sau al configurației imagistice,
2. Stratul conținutului intenționat care se formează pe baza intenției de comunicare,
3. Și, în final, stratul conținutului de exprimat unde se formează ceea ce trebuie spus.

În acest sens, ofer următoarea definiție pentru metonimia ca procedeu în activitatea de vorbire:

Metonimia este o scurtcircuitare configurațională a unui component structural al mesajului, bazată pe o intenție anumită a locutorului, care se realizează pe baza unei relații de contiguitate între două imagini mentale și care este posibilă dacă (a) unul dintre elementele relației este, în contextul discursiv, semnificativ sau relevant, și (b) locutorul este sigur că auditorul va percepe în enunț această scurtcircuitare și va căuta forma completă a configurației respective, și va reuși să o înțeleagă pe baza contextului, a relației dintre imagini mentale și a intenției locutorului, completând informațiile implicite și realizând înțelegerea corectă.

- **Imaginea mentală** reprezintă elementul care face parte din conținutul mental și care este mai concret sau mai „vizual” decât „conceptul”. Folosesc mai degrabă acest termen, deoarece, deși în viziunea cognitivă metonimia este considerată un fenomen conceptual, imaginea mentală nu exclude posibilitatea unui caracter preconceptual.

- **Relația de contiguitate** include toate tipurile de legături între imagini mentale în care există o contiguitate spațială, temporală, materială, cauzală, parte-întreg (pars pro toto), întreg-parte (totum pro parte) între elemente.

- **Scurtcircuitarea configurațională** înseamnă că, dintr-o configurație importantă din punct de vedere semantic, omitem anumite elemente în organizarea enunțului, menținând doar acelea care sunt necesare pentru ca, la înțelegere, elementele omise să poată fi evocate. Termenul de „scurtcircuitare” este mai sugestiv decât „prescurtare”, „ștergere” sau „elipsă” deoarece, pe de o parte, nu concentrează atenția asupra formei lingvistice și, pe de altă parte, conține un sens care sugerează că omiterea se face între două elemente.

- **Elementul semnificativ sau relevant** poate fi o trăsătură remarcabilă (de ex.: *Respectă părul alb!*), o semnificație funcțională (de ex.: *Avem nevoie de multe creiere bune*), un element semnificativ în contextul discursiv (de ex.: *Sandvișul cu șuncă cere nota de plată*), un element perceptual semnificativ (de ex.: *Mașina a frânat*), o legătură evidentă (de ex.: *Sunt parcat în spatele clădirii*).

- Alegerea elementului relevant presupune și procese cognitive, precum construcția, focalizarea atenției, procesul de categorizare sau efectul prototipicalității.

- **Enunțul** se referă în primul rând la forma lingvistică a elementului relevant (sau entitatea-vehicul) și a predicatului. Aceasta conține adesea o incompatibilitate semantică, ceea ce înseamnă că predicatul nu se referă la structura semantică inerentă a elementului mediat, ci la unul dintre

atributele sale semantice, ceea ce, la interpretare, evocă celălalt element al legăturii, entitatea-țintă. Predicatul este astfel specific țintei, iar expresia metonimică este referențială, deoarece se referă explicit la entitatea-țintă. Această incompatibilitate semantică va fi indicativă pentru auditorul „de bună-credință”, care va începe să caute legătura dintre entitatea-vehicul și cea țintă și să reconstruiască întreaga configurație a mesajului. Totuși, există și cazuri în care predicatul este ambiguu, adică se poate referi atât la entitatea-vehicul, cât și la cea țintă (de ex.: *Mașina a frânat*, unde verbul „a frânat” se poate referi atât la mașină – ceea ce perceptual percepem –, cât și la șofer – deoarece el este cel care efectuează acțiunea, apasă pe frână); există chiar și cazuri în care predicatul se referă mai mult la entitatea-vehicul decât la entitatea țintă (de ex.: *A apărut un cap chel la fereastra mea*, unde observ doar capul, dar știu că acest cap face parte dintr-un om). În acest caz, predicatul este specific sursei, iar expresia metonimică este focalizată, deoarece se concentrează pe entitatea-vehicul și face doar o aluzie la entitatea-țintă. În acest caz, auditorul nu trebuie neapărat să caute legătura dintre cele două entități, dar datorită conexiunilor latente din rețea, întreaga configurație poate apărea în timpul înțelegerii.

- **Contextul** se referă la contextul experiențial și lingvistic/discursiv și ajută auditorul să identifice ce este relevant dintre opțiunile de interpretare posibile.

- **Intenția locutorului** se referă în principal la intenția concretă (deși nu neapărat conștientizată) care face ca locutorul să aplice această strategie de scurtcircuitare configurațională unui mesaj. Utilizarea metonimiei nu este obligatorie, iar atunci când utilizăm o expresie metonimică, o facem întotdeauna dintr-un anumit motiv sau scop. În acest sens, metonimia nu este o regulă, ci mai degrabă o opțiune, dar cu anumite condiții de utilizare. Motivațiile utilizării metonimiei pot include exprimarea mai concisă (economisirea cuvintelor), referința, accentuarea, focalizarea, ironizarea, sugerarea, umorul jucăuș, efectul stilistic (discurs figurativ, expresie artistică) etc.

- **Recunoașterea intenției locutorului** indică faptul că înțelegerea nu este un proces mecanic simplu, ci o activitate activă din partea auditorului. Auditorul compară în mod constant ceea ce a auzit cu propriile sale modele interne, așteptările și concepțiile despre intențiile sugerate de locutor. Acest lucru se întâmplă adesea automat, intuitiv. Dacă intenția este clară, procesul este rapid și eficient, dar dacă este vagă sau ambiguă, auditorul trebuie să investigheze mai profund sau să ceară clarificări.

• **Conținutul „de înțeles”**, din anumite puncte de vedere, este același lucru cu conținutul „de exprimat”. Totuși, având în vedere că mesajul este interpretat din perspectiva locutorului, nu putem afirma că auditorul va ajunge la aceeași concluzie despre fiecare detaliu precum intenția locutorului, chiar dacă, în final, este posibil ca acesta să ajungă la aceleași concluzii.

La finalul capitolului, după analiza câtorva exemple metonimice, voi discuta despre faptul că nu toate omisiunile configuraționale sunt și metonimii. Metonimia este o „scurtcircuitare configurațională” între două elemente, astfel că putem exclude din categoria metonimiilor structurile de omisiune simple, cum ar fi acelea în care se evită repetarea inutilă a unor părți deja enunțate în cadrul unei conversații, având în vedere contextul anterior. De exemplu, într-o sintagmă subordonată cu substantivul de bază și atributul adjectival, ometem substantivul de bază dacă, din contextul anterior, este clar la ce se face referire:

– *Care tricou vrei să-l pui?*

– *Pe cel verde!*

În acest caz, omisiunea are loc tot la nivelul configurației, dar nu se creează o metonimie.

De multe ori, tocmai din acest motiv, frecvența apariției anumitor tipuri de metonimii este dependentă de limba respectivă. De exemplu, frazele subordonate cu substantivul de bază pot avea variante în care adjectivul este exprimat tot printr-un substantiv. Să vedem exemplele următoare:

- engleză: *soldiers with blue helmets* ('soldați cu căști albastre')
- română: *soldați cu căști albastre*
- maghiară: *kéksisakos katonák* ('soldați cu căști albastre')

Putem observa că, în timp ce în expresiile engleză și română atributul substantival se leagă de substantivul de bază prin prepozițiile „with” și „cu”, în limba maghiară atributul este un adjectiv care este derivat din substantivul corespunzător cu sufixul „-s”. Ca urmare, în timp ce în engleză și română, prin omiterea cuvântului *soldiers/soldați* și a prepoziției *with/cu*, se folosesc expresiile substantivale *blue helmets* și *căști albastre* pentru a desemna soldații ONU (vezi și: Negrea 2009), în limba maghiară nu se folosește expresia substantivală *kék sisakok*, ci forma adjectivală *kéksisakosok*. Astfel, în timp ce versiunile engleză și română sunt considerate metonimii, expresia maghiară pare a fi mai degrabă o sintagmă incompletă cu atribut.

CAPITOLUL 4 discută **studiile psiholingvistice** care vizează identificarea factorilor care influențează procesarea metonimiei referențiale. Întrebările ridicate sunt legate de problema îndelung discutată a înțelegerii sensurilor figurative, care nu sunt literale: oare înțelegem la fel de repede expresiile cu sens figurat precum cele cu sens literar? În cazul metonimiei, răspunsul ar părea logic să fie „nu”, pentru că, dacă trebuie să realizăm operațiuni mentale suplimentare, acest lucru ar însemna că interpretarea acestor expresii implică un cost suplimentar de procesare. Totuși, s-a dovedit că, în cazul tipurilor de metonimie convenționale, nu există un cost suplimentar de procesare, adică, în timpul înțelegerii, auditorul nu deduce sensul metonimic din sensul literal.

După o revizuire a literaturii, voi prezenta două experimente psiholingvistice proprii în care am studiat înțelegerea tipurilor de metonimie LOC–INSTITUȚIE–OAMENI.

Enunțurile au fost asemănătoare cu următoarele:

1. Loc (**Loc**): ***Teatrul** nou a fost construit pe malul Dunării.*
2. Instituție (**Inst**): *Anul trecut, **teatrul** a concediat doi angajați.*
3. Persoane legate de loc (**PLoc**): *Regizorul a fost întâmpinat cu aplauze puternice de către **teatru**.*

Din aceste experimente rezultă că înțelegerea expresiilor metonimice este influențată nu doar de convenționalitate și de cunoașterea contextului, ci și de alți factori de utilizare a limbii, cum ar fi frecvența, regularitatea și existența unor **tipare lingvistice** (*a fost întâmpinat de către teatru* vs. *întregul teatru*). Așadar, nu doar procesele de producție, ci și procesele de înțelegere a vorbirii pot fi explicate cel mai bine prin modelele conexiunilor. Deși procesul de înțelegere a frazelor scoase din context are loc de jos în sus, adică, în absența unui partener de vorbire, auditorul pornește de la forma lingvistică și informațiile semantice, deja aici intră în joc diversele asociații, precum și factori lingvistici cum ar fi frecvența sau tiparele care determină intensitatea legăturilor dintre elemente și, astfel, rapiditatea activării acestora. S-a dovedit că, alături de factorii pragmatici, înțelegerea este mai rapidă și mai precisă, pentru că informațiile provenite din context intră deja la începutul procesului de înțelegere.

Astfel, reconstruirea sensului nu înseamnă doar obținerea sensului semantic intenționat, ci și **reconstruirea intenției**: auditorul încearcă să recunoască în timpul înțelegerii care este intenția locutorului în utilizarea metonimiei. Locutorul poate folosi metonimia din diverse motive – pentru a scurta, pentru a spori impactul, pentru a se concentra asupra unei anumite trăsături sau pur și

simplu din cauza lipsei de informații – iar auditorul trebuie să poată recunoaște intenția pentru a înțelege corect ce a auzit.

Materialele folosite în experimentele psiholingvistice sunt prezentate în Anexele III și IV.

În **CAPITOLUL 5**, analizez rolul **intenției locutorului** în înțelegere. În urma examinării utilizării metonimiei pe bază de corpus, am ajuns la concluzia că referențialitatea nu este întotdeauna un factor determinant în utilizarea metonimiei, aceasta depinzând de intenția comunicativă a locutorului. Pentru a determina ce intenție (intenții) comunicativă(e) ar putea sta în spatele utilizării metonimiei, a fost necesar un studiu bazat pe corpus, în cadrul căruia am analizat expresiile metonimice de tipul OBIECT–OM în două tipuri de texte: pe de o parte, în titlurile portalurilor de știri online, iar pe de altă parte, cele care apar în romane. Acest studiu s-a dovedit util din mai multe perspective. Am constatat că în titlurile portalurilor de știri domină metonimiile de tip „instituțional”, iar funcția lor principală este concizia prin care jurnalistul se bazează pe cunoștințele anterioare ale cititorului și, mai ales, pe cunoștințele conceptuale legate de instituții. Astfel, scopul principal al utilizării metonimiei este, pe de o parte, exprimarea mai concisă, iar pe de altă parte, omisiunea, disimularea, menținerea cititorului într-o stare de incertitudine și ambiguitate, ceea ce se realizează prin evidențierea întregului și estomparea detaliilor. De exemplu:

***Guvernul** amână sprijinul pentru industria ospitalității. („oficialii guvernamentali”)*

***Ordinul dominican** anunță un concurs de poezie și proză scurtă. („membrii/conducerea ordinului”)*

În schimb, în romanele analizate, în multe cazuri, factorul motivațional principal pare să fie focalizarea, atenția asupra detaliilor și evidențierea acestora. Aceasta se datorează faptului că în operele literare artistice, crearea unui efect stilistic, încetinirea desfășurării acțiunii, accentuarea detaliilor și crearea intenționată a unor ambiguități sunt criterii esențiale. De exemplu:

*În mulțimea agitată a cumpărătorilor, **două căști de polițist** au apărut și s-au apropiat de grup.*

***Chipurile** transpirate s-au luminat.*

Această diferență m-a determinat să introduc, pe lângă metonimia referențială, un nou tip de metonimie: **metonimia focală**. Din perspectiva operațiunilor cognitive, și în acest caz, locutorul selectează elementul cel mai proeminent/relevant dintr-un model cognitiv idealizat sau o

configurație conceptuală, iar pornind de la acesta, își scurtează mesajul. Diferența față de metonimia referențială constă în faptul că, în timp ce aceasta din urmă își propune să facă referire la entitatea-țintă în scopul unei exprimări mai concise – folosind entitatea-vehicul ca punct de intrare pentru a ajunge la entitatea-țintă –, în cazul metonimiei focale, accentul cade pe elementul relevant (ex. căștile de polițist, chipurile), iar celelalte elemente sunt împinse în fundal.

În acest sens, în timp ce în cazul metonimiei referențiale găsim incompatibilitate semantică în propoziție, precum și o referire explicită la entitatea-țintă, în cazul metonimiei focale nu există o incompatibilitate semantică, ci doar o anumită „stranietate” în raport cu cunoștințele noastre despre lume, respectiv o referire implicită la relația dintre entitatea-vehicul și entitatea-țintă.

Restul capitolului analizează diferențele de procesare dintre cele două tipuri, iar în concluzie ajung la ideea că, dincolo de aspectele cognitive și lingvistice, pentru interpretarea corectă a expresiilor metonimice este necesar ca auditorul să recunoască intenția locutorului și să participe la **„jocul comportamental metonimic”** (Airenti et al 1993) propus de acesta. În final, subliniez că și în cadrul acestui „joc comportamental metonimic” poate exista un grad de variație: în unele cazuri, pentru o interpretare corectă, este suficientă cunoașterea situației, în timp ce în altele, este necesară și conștientizarea atitudinii locutorului.

În acest sens, se poate întâmpla ca utilizarea metonimiei să nu fie „adekvată”, afectând astfel înțelegerea. În multe cazuri, situația discursivă este determinată nu doar de contextul comunicativ, ci și de statutul social al locutorului și al auditorului. Într-un cadru informal, de exemplu într-un cerc de prieteni, poate fi considerat natural și chiar amuzant să spunem:

Pe patru roți ajungem mai repede decât pe două.

Dar dacă această frază este rostită într-un context formal, de exemplu de către un primar de comună în fața unor inspectori financiari județeni, poate părea jignitoare, iar auditorul poate refuza să participe la jocul comportamental metonimic din cauza inadecvării expresiei.

Această observație este în concordanță cu afirmația lui Piñango et al. (2016), conform căreia distincția dintre operațiile lexicale-semantică și cele pragmatice nu este o chestiune de categorie, ci de grad.

Anexele V și VI conțin prezentarea detaliată a exemplelor utilizate în studiile bazate pe corpus, iar anexele VII și VIII include propozițiile test utilizate în experimentul psiholingvistic privind înțelegerea metonimiei referențiale și focale.

În **CONSIDERAȚII FINALE**, se menționează că rădăcinile metonimiei ca procedeu configurațional se întind departe, până la sistemul nostru de comportament care precede cu mult sistemul conceptual, ajungând până la caracterul indexical al sistemelor de semnalizare la animale. Capacitatea de a recunoaște indiciile și de a stabili relații asociative este înnăscută, iar pe această bază am „inventat” în cele din urmă metonimiile în vorbire. Astfel, metonimia are **atât aspecte (pre)conceptuale, cât și lingvistice**, iar utilizarea sa în limbă depinde de o serie de factori lingvistico-pragmatici. Această constatare este importantă și pentru că, pe parcursul lucrării, s-a discutat în repetate rânduri despre **specificitatea lingvistică** a metonimiei, influențată adesea de particularitățile structurale ale fiecărei limbi. În viitor, ar merita aprofundată această problemă, analizând, de exemplu, din perspectiva lexicalizării, dacă în limba maghiară există tipuri de relații care sunt „mai predispuse” să funcționeze ca metonimii și, dacă da, care sunt acestea și de ce depinde acest fenomen.

În cele din urmă, o aprofundare a anumitor părți ale lucrării ar putea aduce contribuții noi și dintr-o perspectivă cognitivă. Am observat, de exemplu, că generarea metonimiei focale nu este motivată doar de dorința de a ne exprima cât mai concis, ci și de diverse percepții – în special vizuale și auditive – care joacă un rol esențial și în aceste procese lingvistice. O analiză mai detaliată a acestui aspect ar putea contribui la o mai bună **înțelegere a naturii percepției și a rolului său în limbaj**.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

- Airenti, Gabriella – Bara, Bruno G. – Colombetti, Marco(1993a): Conversation and behavior games in the pragmatics of dialogue. *Cognitive Science* 17, 197–256.
- Airenti, Gabriella – Bara, Bruno G. – Colombetti, Marco (1993b): Failures, exploitations and deceptions in communication. *Journal of Pragmatics* 20, 303–326.
- Babarczy Anna – Bencze M. Ildikó – Fekete István – Simon Eszter (2010): The automatic identification of conceptual metaphors in Hungarian texts: a corpus-based analysis. In: Calzolari, N. – Choukri, Kh. – Maegaard, B. – Mariani, J. – Odijk, J. – Piperidis, S. – Rosner, M. – Tapias, D. (szerk.): *Proceedings of the Seventh Conference on International Language Resources and Evaluation (LREC 2010)*. Paris: European Language Resources Association (ELRA). 31–36.

- Babarczy Anna – Gábor Bálint – Serény András (2014): Nyelvtechnológia és a pszicholingvisztika számítógépes modelljei. In: Pléh Csaba – Lukács Ágnes (szerk.): *Pszicholingvisztika. Magyar pszicholingvisztikai kézikönyv, 1. kötet*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 411–441.
- Barcelona, Antonio (2002): Clarifying and applying the notions of metaphor and metonymy within cognitive linguistics: An update. In: Dirven, R. – Pörings, R. (szerk.): *Metaphor and Metonymy in Comparison and Contrast*. Mouton de Gruyter, Berlin/New York, 209–277.
- Bencze [M.] Ildikó (2006): *A metonímia értelmezései a kognitív nyelvészetben*. Szakdolgozat.
- Bencze [M.] Ildikó (2007): *Az elliptikus metonímia és a rendszeres poliszémia elhatárolásának problémái*. Mesteri dolgozat.
- Bencze M. Ildikó (2009): Mi a metonímia? Elméletek és kísérletek a metonímiakutatásban. *Magyar Pszichológiai Szemle* 64, 677–696.
- Bencze M. Ildikó (2010): A metonímia a kognitív pragmatikaelméletek tükrében. *Magyar Nyelv-járások* XLVIII, 111–131.
- Bencze M. Ildikó (2011): Sok jó koponyára van szükség! – Nyelvhasználat a kognitív metonímiakutatás tükrében. *Élet és Tudomány* 66(39), 1236–1238.
- Bencze M. Ildikó (2014): Kísérleti pragmatika. In: Pléh Csaba – Lukács Ágnes (szerk.): *Pszicholingvisztika. Magyar pszicholingvisztikai kézikönyv, 2. kötet*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 813–859.
- Bencze M. Ildikó (2023): A referenciális metonímia feldolgozását befolyásoló tényezők – pszicholingvisztikai kísérleti eredmények. In: Nagy Emese Ingrid – Rapa Annamária – Szmotku Melinda (szerk.): *Nézőpontok. Fiatal kutatók friss kutatási eredményei a kolozsvári Hungarológia Doktori Iskolából*. Kolozsvár, Egyetemi Műhely Kiadó, 251–285.
- Brdar, Mario – Brdar-Szabó, Rita (2009): The (non-)metonymic use of place names in English, German, Hungarian, and Croatian. In: Panther, K.-U. – Thornburg, L. L. – Barcelona, A. (szerk.): *Metonymy and Metaphor in Grammar*. Amsterdam & Philadelphia, John Benjamins Publishing Company, 229–259.
- Brdar-Szabó, Rita – Brdar, Mario (2012): The problem of data in the cognitive linguistic research on metonymy: a cross-linguistic perspective. *Language Sciences* 34(6), 728–745.
- Croft, William – Cruse, D. Alan (2004): *Cognitive Linguistics*. Cambridge University Press.
- Csűry Bálint (1929): *Érintkezésen alapuló névátvitel*. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia.
- Foster-Hanson, Emily (2012). *Novel Metonymy. A Self-Paced Reading Study*. Szakdolgozat. Yale University. Forrás: https://ling.yale.edu/sites/default/files/files/alumni%20senior%20essays/FosterHanson,Emily_SeniorThesis_TheTimeCourse%20of%20Novel%20Metonymy%20Processing.pdf (Letöltve: 2021. július.)

- Frisson, Steven – Pickering, Martin J. (2007): The processing of familiar and novel senses of a word: Why reading Dickens is easy but reading Needham can be hard. *Language and Cognitive Processes* 22, 595–613.
- Frisson, Steven – Schumacher, Petra (2015): Eye-tracking the ham sandwich: The on-line processing of contextually instantiated metonymies. *Talk presented at the 6th Experimental Pragmatics Conference, XPRAG 2015*. University of Chicago.
- Gibbs, Raymond W. Jr. (1999): Speaking and thinking with metonymy. In: Panther, K.-U. – Radden, G. (szerk.): *Metonymy in Language and Thought*. Amsterdam, John Benjamins Publishing Company, 61–76.
- Hilpert, Martin (2006): Keeping an eye on the data: metonymies and their patterns. In: Stefanowitsch, A. – Gries, S. Th. (szerk.): *Corpus-Based Approaches to Metaphor and Metonymy*. Berlin & New York, Mouton de Gruyter, 123–151.
- Jackendoff, Ray (2002): *Foundations of Language. Brain, Meaning, Grammar, Evolution*. Oxford, University Press.
- Johnson, Mark (1987): *The Body in the Mind: The Bodily Basis of Meaning, Imagination, and Reason*. Chicago, University of Chicago Press.
- Kövecses, Zoltán (2002): *Metaphor: A Practical Introduction*. New York, Oxford University Press.
- Kövecses Zoltán (2005): *A metafora. Gyakorlati bevezetés a kognitív metaforaelméletbe*. Typotex, Budapest, 2005.
- Kövecses, Zoltán – Radden, Günter (1998): Metonymy: Developing a cognitive linguistic view. *Cognitive Linguistics* 9(1), 37–77.
- Lakoff, George – Johnson, Mark (1980): *Metaphors We Live By*. Chicago and London, The University of Chicago Press.
- Lakoff, George (1987): *Women, Fire and Dangerous Things. What Categories Reveal about the Mind*. Chicago and London, The University of Chicago Press.
- Langacker, Ronald W. (1993): Reference point constructions. *Cognitive Linguistics* 4, 1–38.
- Langacker, Ronald W. (2009): Metonymic grammar. In: Panther, K.-U. – Thornburg, L. L. – Barcelona, A. (szerk.): *Metonymy and Metaphor in Grammar*. Amsterdam & Philadelphia, John Benjamins Publishing Company, 45–71.
- Littlemore, Jeannette (2015). *Metonymy: Hidden Shortcuts in Language, Thought and Communication*. Cambridge, University Press.
- Mai, Chunyan (2019): A Research on Cognitive Metonymy Models of News Headlines from *ft.com*. *English Linguistics Research* 8 (4), 1–9.

- Markert, Katja – Nissim, Malvina (2002). Metonymy resolution as a classification task. In: *Proceedings of the Conference on Empirical Methods in Natural Language Processing (EMNLP 2002)*. Philadelphia, USA.
- Markert, Katja – Nissim, Malvina (2003): Corpus-based metonymy analysis. *Metaphor and Symbol* 18 (3), 175–188.
- McElree, Brian – Frisson, Steven – Pickering, Martin J. (2006): Deferred interpretations: Why starting Dickens is taxing but reading Dickens isn't. *Cognitive Science* 30, 181–192.
- Negrea, Elena (2009): Metonimia conceptuală ca mijloc de focalizare. Câteva exemple. In: Cuniță, A. – Florea, F. – Păunescu, M.O. (szerk.): *Focus et focalisation: deux notions revisitées*. București, Editura Universității din București.
- Nerlich, Brigitte – Clarke, David D. – Todd, Zazie (1999): “Mummy, I like being a sandwich.” Metonymy in language acquisition. In: Panther, Klaus-Uwe – Radden, Günter (szerk.): *Metonymy in Language and Thought*. Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins Publishing Company, 361–383.
- Nunberg, Geoffrey (1995): Transfers of meaning. *Journal of Semantics* 12(2), 109–132.
- Panther, Klaus-Uwe – Thornburg, Linda L. (2003) (szerk.): *Metonymy and Pragmatic Inferencing*. Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins Publishing Company.
- Panther, Klaus-Uwe – Thornburg, Linda L. (2007): Metonymy. In: Geeraerts, D. – Cuyckens, H. (szerk.): *The Oxford Handbook of Cognitive Linguistics*. Oxford, University Press, 236–264.
- Papafragou, Anna (1995): Metonymy and relevance. *UCL Working Papers in Linguistics* 7. Department of Phonetics and Linguistics, University College London.
- Papafragou, Anna (1996): On metonymy. *Lingua* 99: 169–195.
- Paradis, Carita (2004): Where does metonymy stop? Senses, facets and active zones. *Metaphor and Symbol* 19 (4), 245–267.
- Piñango, Maria M. – Zhang, Muye – Foster-Hanson, Emily – Negishi, Michiro – Lacadie, Cheryl – Constable, Todd R. (2016): Metonymy as referential dependency: psycholinguistic and neurolinguistic arguments for a unified linguistic treatment. *Cognitive Science*, 1–28. Forrás: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/cogs.12341> (Letöltve: 2021. 10. 06.)
- Pléh Csaba (2014): A pszicholingvisztika története. In: Pléh Csaba – Lukács Ágnes (szerk.): *Pszicholingvisztika. Magyar pszicholingvisztikai kézikönyv, 1. kötet*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 3–117.
- Pustejovsky, James (1995): *The Generative Lexicon*. Cambridge, The MIT Press.

- Radden, Günter – Kövecses, Zoltán (1999): Towards a theory of metonymy. In: Panther, K.-U. – Radden, G. (szerk.): *Metonymy in Language and Thought*. Amsterdam & Philadelphia, John Benjamins Publishing Company, 17–61.
- Reszegi Katalin (2021): Metonimikus helynévadás. *Névtani Értesítő* 43, 145–165.
- Rosch, Eleanor H. (1973): Natural categories. *Cognitive Psychology* 4, 328–350.
- Ruiz de Mendoza Ibáñez, F. J. (2021): Conceptual metonymy theory revisited: some definitional and taxonomic issues. In: Wen, Xu – Taylor, John (szerk.): *The Routledge Handbook of Cognitive Linguistics*. London & New York, Routledge, 204–227.
- Schumacher, Petra B. (2019): Metonymy. In: Cummins, Chris – Katsos, Napoleon (szerk.): *The Oxford Handbook of Experimental Semantics and Pragmatics*. Oxford, University Press, 316–331.
- Szilágyi N. Sándor (1996): *Hogyan teremtsünk világot? Rávezetés a nyelvi világ vizsgálatára*. Kolozsvár, Erdélyi Tankönyvtanács.
- Szilágyi N. Sándor (2016): *Az összetételek néhány nyugtalanító kérdése, avagy: A botosjeti és a naponszáradt ősmagyarok*. Konferenciaelőadás, Kolozsvár.
Forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=PrxqzpLZ1AE>.
- Tátrai Szilárd (2017): Pragmatika. In: Tolcsvai Nagy Gábor (szerk.): *Nyelvtan*. Budapest, Osiris, 897–1058.
- Terhalle, Anselm L. (2023): *Metonymy in Frames. The role of functional relations in contiguity-based semantic shifts of nouns*. Berlin/Boston, Walter de Gruyter GmbH.
- Tolcsvai Nagy Gábor (2017a): A konstruálás. In: Uő. (szerk.): *Nyelvtan*. Budapest, Osiris, 42–51.
- Tolcsvai Nagy Gábor (2017b): Kiterjesztett jelentések. In: Uő. (szerk.): *Nyelvtan*. Budapest, Osiris, 255–265.
- Tóth Máté (2018): *Implicitness and co-activation of mental content*. Berlin, Peter Lang.
- Tóth Máté (2020): A nyelvi metonímia körülhatárolásának lehetőségei. *Magyar Nyelvjárások* 58, 29–60.
- Warren, Beatrice (1999): Aspects of referential metonymy. In: Panther, Klaus-Uwe – Radden, Günter (szerk.): *Metonymy in Language and Thought*. Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins Publishing Company, 121–135.
- Zhu, Rebecca (2021): Preschoolers' acquisition of producer-product metonymy. *Cognitive Development* 59, 1–17.
- Zlinszky Aladár (1961): Stilisztika és verstan. A magyar stílus mintái és törvényei. A középiskolák IV. osztálya számára. In: Szathmári István (szerk.): *A magyar stilisztika útja*. Budapest, Gondolat Kiadó.